

Stockholm den 7 maj 2025

R-2025/0318

Till Justitiedepartementet

Ju2025/00311

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 7 februari 2025 beretts tillfälle att yttra sig över departementspromemorian Hyra anstaltsplatser utomlands (Ds 2025:1).

Sammanfattning

Advokatsamfundet avstyrker förslaget att placera en intagen eller förvarstagen på en anstalt utomlands.

Advokatsamfundet har förståelse för behovet att öka antalet anstaltsplatser med tanke på den platsbrist som för närvarande föreligger. Dock anser Advokatsamfundet att de eventuella fördelar det skulle medföra att minska platsbristen i Sverige, genom att hyra anstaltsplatser utomlands, inte uppväger de problem det kan medföra för den enskilde individen främst gällande grundläggande fri- och rättigheter.

Synpunkter

Avgränsning av aktuella länder

Advokatsamfundet delar utredningens bedömning att anstaltsplatser enbart bör förhyras i länder som är medlemmar i EU eller EES, då dessa länder anses jämförbara med Sverige i fråga om grundläggande mänskliga fri- och rättigheter. I promemorian har även som skäl till avgränsningen angetts att de länder som då kan komma i fråga befinner sig i Sveriges närområde; en synpunkt som Advokatsamfundet inte delar,

eftersom avstånden mellan Sverige och vissa delar av Europa är avsevärt stora. Detta skulle exempelvis försvåra möjligheten för de intagna att ta emot besök.

Bemannning

I promemorian föreslås att anstaltsplatser utomlands i så stor utsträckning som möjligt bör bemannas med utsänd personal i de funktioner som innefattar beslutsfattande eller kontakter med intagna. När det gäller bemanningen i övriga delar, t.ex. i fråga om kriminalvårdare och annan personal som arbetar nära de intagna, finns det större möjligheter att använda sig av lokalt anställd personal.

Enligt Advokatsamfundet kommer det bli en stor utmaning när det gäller vilket språk som talas inom anstalten. Det kan inte anses acceptabelt att de som döms i Sverige ska avtjäna sitt straff på en anstalt där det inte pratas svenska eller ett språk som man med lätthet förstår.

Erfarenheter från andra länder – Belgien, Norge och Danmark

Av de rapporter som redovisas i promemorian avseende erfarenheter från andra länder gällande att hyra anstaltsplatser i ett annat land, kan konstateras att det framkommer relativt omfattande kritik. Det gäller t.ex. frågor om när och på vilket sätt man blir informerad om att bli överförd till en anstalt i ett annat land, otillräcklig och underdimensionerad sjukvård, viktig information delges inte på ett språk som de intagna förstår (se t.ex. rapport från Europarådets antitortyrkommitté (CPT) avseende Belgiens förhyrning av anstaltsplatser i Nederländerna). Det norska *sivilombudet* (Norges motsvarighet till JO) framförde också kritik i sin rapport avseende Norges förhyrda anstaltsplatser i Nederländerna. Kritiken gällde främst Norges förpliktelser avseende mänskliga rättigheter, språk och kommunikation mellan intagna och personal, tillgång till hälso- och sjukvård. Vidare framfördes kritik mot att de intagnas möjligheter att ta emot besök var väsentligt begränsad.

När det gäller Danmark har man ännu inte (när den remitterade promemorian skrevs) påbörjat någon överföring av intagna till annat land. Den planerade uthyrningen av anstaltsplatser i Kosovo till Danmark, har kritiserats av såväl danska som internationella intresseorganisationer. FN:s antitortyrkommitté (CAT) uttryckte i sin rapport oro avseende exempelvis bristande tillgång till hälso- och sjukvård, möjligheterna till besök från närstående och advokater, risk för att de intagna utsätts

för tortyr eller omänsklig behandling. Kommittén avrådde Danmark från att hyra anstaltsplatser i Kosovo.

Advokatsamfundet anser att dessa rapporter visar upp ett flertal allvarliga risker med att hyra anstaltsplatser utomlands.

Migrationsrätt

Advokatsamfundet konstaterar att de problem och synpunkter som gör sig gällande i fråga om att placera intagna på en anstalt utomlands, även gäller för den som är föremål för förvar. Till detta kommer även vissa rättsliga oklarheter när det bl.a. gäller Sveriges förhållande till internationella åtaganden. Enligt vad som framgår av promemorian, är detta frågor som får lösas av rättstillämpningen. Enligt Advokatsamfundet vilar förslaget på alltför oklara grunder för att det ska anses rättssäkert för den enskilde individen.

Konsekvenser

I promemorian konstateras att det inte går att uppskatta de ekonomiska konsekvenserna av förslagen, eftersom det inte är klart vilka länder som skulle kunna vara aktuella för placering av svenska anstaltsplatser och man vet inte heller hur många platser som skulle komma i fråga.

Advokatsamfundet anser att det är en brist i utredningen att man inte överhuvudtaget kan ange hur många intagna som skulle kunna vara aktuella att avtjäna sina straff i ett annat land.

Den konsekvens som emellertid med lätthet kan konstateras är att det skulle bli avsevärt mer kostsamt för anhöriga eller andra att besöka en intagen på en anstalt i ett annat land.

Ytterligare en allvarlig konsekvens av förslaget är att barns rätt till sina kontakter med föräldrar som blir placerade utomlands kraftigt skulle komma att åsidosättas. Enligt promemorian bör Kriminalvården i varje enskilt fall ta hänsyn till den intagnes anknytning till Sverige och då beakta ett minderårigt barns rätt till kontakt med sin förälder. För att på något sätt tillgodose detta behov föreslås en ökad möjlighet till elektronisk kommunikation mellan parterna.

Advokatsamfundet anser att förslaget strider mot barnkonventionen i de fall där en intagen har minderåriga barn i Sverige. En elektronisk kommunikation kan inte ersätta behovet av ett barns fysiska kontakt med en förälder.

Övriga konsekvenser som kan drabba den intagne är att känsliga personuppgifter, som i vissa fall behöver överföras till det mottagande landet, kan anses strida mot skyddet för den personliga integriteten om så görs.

Övrigt

De bedömningar och förslag som lämnas i promemorian innefattar en rad problematiska frågor. I promemorian anges till exempel att det inte ska vara möjligt för en intagen att få permission under tiden denne befinner sig på en anstalt utomlands. Någon närmare redogörelse för vilka intagna som egentligen kommer i fråga för denna typ av placering saknas. Det anges inte under hur lång tid en placering utomlands skulle kunna vara aktuell; inte heller om tanken är att större delen av det utdömda straffet ska kunna avtjänas utomlands.

Det görs i promemorian inte heller någon jämförelse med andra tänkbara alternativ till utlandsplacerade anstaltsplatser. Advokatsamfundet anser att det vore lämpligt att se över hur många anstaltsplatser som skulle kunna frigöras om man utökade möjligheten att avtjäna sitt fängelsestraff med intensiv övervakning med elektronisk kontroll. Advokatsamfundet anser vidare att man borde verka för att det ska bli lättare att överföra straffverkställigheten till andra länder. Detta skulle vara alternativa åtgärder som sannolikt skulle minska platsbristen på svenska anstalter, utan de problem som pekats på ovan.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander